Автор: КАЛИЕВА ГУЛЬСТАН ТЕНИЛЬБАЕВНА
Пән: Биология
Сынып: 7-сынып
Бөлім: Биосфера және экожүйелер
Тақырып: Экожүйелер

Оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтемеу):	7.3.2.1. Адам мен экожүйе арасындағы қарым-қатынасты сипаттау.
Сабақтың мақсаты:	Адам – экожүйенің бір бөлігі. Антропогендік фактор.
Тілдік мақсаттар:	Оқушылар орындай алады: Пәнге қатысты лексика мен терминология: Экожүйе, антропология, ластану, қоқыс, өндіріс, зауыт, фабрика Диалог құруға/жазылымға қажетті сөздер топтамасы: Адам іс-әрекетінің қоршаған ортаға әсері .... деп аталады. Антропогендік фактор .... немесе ....болуы мүмкін. Үш тілдегі терминология. экожүйе экосистема ecosystem адам человек human антропология антропология anthropology зауыт завод factory
Күтілетін нәтиже:	Оқушылардың барлығы мынаны орындай алады: Оқулықта берілген және қосымша тапсырмаларды орындайды. Жазба жұмыс жасайды. Сұраққа жауап береді. Оқушылардың көбісі мынаны орындай алады: Топтық жұмысты брлесе орындайды.Өз бетінше жұмыс жасайды. Сұраққа жауап береді. Қосымша үлестірме ресурстармен жұмыс жасайды. Оқушылардың кейбіреуі мынаны орындай алады: Оқулықтан тыс берілген қосымша тапсырмалады орындайды.Тақырып бойынша қосымша мәліметтер мен дәлелдер келтіре алады.
Бағалау критерийлері:	Сұраққа жауап береді, жауаптарын дәлелдейді. Жеке, жұптық, топтық тапсырмаларды орындай алады. Сабақ барысында тыңдаушының назарын өзіне аудара алады.1-топ: Раушан 2-топ:Тұңғиық 3-топ:Түймедақ «Жіптік құбыр» тренинг, қағаздар, шарик.
Құндылықтарды дарыту:	«Мәңгілік ел» құндылығы: Біздің қоғамдағы ұлттық бірлік, бейбітшілік және келісім Мектеп құндылығы: ынтымақтастық, еңбек және шығармашылық
АКТ-ны қолдану дағдылары:	TWIG,BILIMLAND
Пәнаралық байланыс:	Экология, физика, валеология
Бастапқы білім:	Ұйымдастыру. «Миға шабуыл» Сұрақ қою: 1. Адам табиғатқа қалай әсер етеді? 2. Адам іс-әрекеті қоршаған ортаға зиян болуы мүмкін бе? Мысал келтіріңіз. Сұрақтарға пікір жинап, талқылау, қорытындылап тұжырым жасау. Жаңа сабақты меңгеру. Сабақтың мақсатын конверттен шығару, тақтаға ілу. Сыныпты 3 топқа бөлу. Бейнефильм көрсетілім. «Антропогендік фактор салдары». 1 тапсырма. Бейнефильмді көріп болған соң 3 топ бір-біріне бейнефильмнен алынған мәлімет бойынша 3 сұрақ құрастырады.

Сабақ барысы

Сабақ кезеңдері	**Жоспарланған іс-әрекет**	**Ресурстар**

Сабақтың басы	Ұйымдастыру кезеңі 2 минут Топтарға бөлу. Гүл суреттері бойынша бөліну. Оқушыларға сурет қиындыларын беремін. Сурет қиындыларын құрастырғанда раушан, тұңғиық, түймедақ гүлдерінің суреттері шығуы керек. Психологиялық ахуал қалыптастыру: 3 минут «Жіптік құбыр» тренинг Оқушыларға түзу қағаз беріледі. Оны екіге бүктейміз. Арасын сваркалап жалғағанда ұзын құбыр шығу керек. Шарикті жіберемін. Шарик құбыр бойымен жылжыйды.. Білу және түсіну Берілген мәтіндерді балалар оқып алады. Экология – тірі ағзалардың өзара және қоршаған ортамен қарым- қатынасын зерттейтін биология бөлімі. Барлық тірі ағзалар қоршаған табиғи ортасыз тіршілік ете алмайды. Ал табиғат жанды және жансыз заттардан тұрады, сондықтан барлық экологиялық факторлар негізгі екі топқа бөлінеді. Табиғаттың жансыз құрамбөліктерінің (компонент) әсерін біріктіретін факторлар абиотикалық деп аталады. Оған ауа тем- пературасы мен ылғалдылық, жергілікті жер бедері, климат ерекшелігі, ылғалдылық (өзен, көл және т.б.) болуы т.б. жатады. Абиотикалық факторларға жергілікті жерге тән жансыз табиғаттың барлық басқа көрсеткіштері кіреді. Биотикалық экологиялық факторлар – тірі ағзалардың бір-біріне әсер етуі. Адам да – тірі ағза. Бірақ адамның табиғатқа әсері соңғы 200 жыл ішінде зор болды. Сондықтан адам іс-әрекеті жеке экологиялық фактор – антропогендік фактор ретінде қарастырыла бастады. Осыған бай- ланысты заманауи экологияда экологиялық факторлардың үш тобын: абиотикалық, биотикалық және антропогендік факторларды ажыра- тады. Біз солардың ішінде бірінші факторды қарастырайық «Қар кесегі» әдісі (Қозғалуға және араласуға ыңғайлы болу үшін үлкен кеңістік қажет. Немесе оқушылар парталардың айналасына топтар құрып, тиісінше орындықтарды қозғалта алады. Жаттығудың сипаттамасы: Біріншіден, оқушылар жеке жауап берулері керек. Кейін жұп ақылдасып, олардың екі жауабын бір жауап етіп үйлестіреді. Кейін жұптар басқа жұптармен бірігіп, үдерісті қайталайды. Осылайша төрт,бес,алты жауап бір жауап болып біріктіріледі.) Ортақ сұрақтар: Естеріңе түсіріңдер көктемде күннің жылынуы және күзде суықтың түсуі жылда бір мезгілде болады ма?	Оқулық, суреттер, топқа бөлуге арналған кеспе қағаздар және әртүрлі заттар, топтық тапсырмалар, кері байланыс, стикер.
Сабақтың ортасы	Ұйымдастыру кезеңі 2 минут Топтарға бөлу. Гүл суреттері бойынша бөліну. Оқушыларға сурет қиындыларын беремін. Сурет қиындыларын құрастырғанда раушан, тұңғиық, түймедақ гүлдерінің суреттері шығуы керек. Психологиялық ахуал қалыптастыру: 3 минут «Жіптік құбыр» тренинг Оқушыларға түзу қағаз беріледі. Оны екіге бүктейміз. Арасын сваркалап жалғағанда ұзын құбыр шығу керек. Шарикті жіберемін. Шарик құбыр бойымен жылжыйды.. Білу және түсіну Берілген мәтіндерді балалар оқып алады. Экология – тірі ағзалардың өзара және қоршаған ортамен қарым- қатынасын зерттейтін биология бөлімі. Барлық тірі ағзалар қоршаған табиғи ортасыз тіршілік ете алмайды. Ал табиғат жанды және жансыз заттардан тұрады, сондықтан барлық экологиялық факторлар негізгі екі топқа бөлінеді. Табиғаттың жансыз құрамбөліктерінің (компонент) әсерін біріктіретін факторлар абиотикалық деп аталады. Оған ауа тем- пературасы мен ылғалдылық, жергілікті жер бедері, климат ерекшелігі, ылғалдылық (өзен, көл және т.б.) болуы т.б. жатады. Абиотикалық факторларға жергілікті жерге тән жансыз табиғаттың барлық басқа көрсеткіштері кіреді. Биотикалық экологиялық факторлар – тірі ағзалардың бір-біріне әсер етуі. Адам да – тірі ағза. Бірақ адамның табиғатқа әсері соңғы 200 жыл ішінде зор болды. Сондықтан адам іс-әрекеті жеке экологиялық фактор – антропогендік фактор ретінде қарастырыла бастады. Осыған бай- ланысты заманауи экологияда экологиялық факторлардың үш тобын: абиотикалық, биотикалық және антропогендік факторларды ажыра- тады. Біз солардың ішінде бірінші факторды қарастырайық «Қар кесегі» әдісі (Қозғалуға және араласуға ыңғайлы болу үшін үлкен кеңістік қажет. Немесе оқушылар парталардың айналасына топтар құрып, тиісінше орындықтарды қозғалта алады. Жаттығудың сипаттамасы: Біріншіден, оқушылар жеке жауап берулері керек. Кейін жұп ақылдасып, олардың екі жауабын бір жауап етіп үйлестіреді. Кейін жұптар басқа жұптармен бірігіп, үдерісті қайталайды. Осылайша төрт,бес,алты жауап бір жауап болып біріктіріледі.) Ортақ сұрақтар: Естеріңе түсіріңдер көктемде күннің жылынуы және күзде суықтың түсуі жылда бір мезгілде болады ма?	Оқулық. «Қар кесегі» әдісі.

Сабақтың соңы	Синтез «Ойлан – жұптас – бөліс» әдісі 1. Экологиялық факторлардың табиғат зоналарының пайда болуына әсерін анықтаңдар. 2. Өсімдіктердің кейбір түрлерінің дамуына қышқылдықтың әсерін баға- лаңдар. 3. Сүт және сүт өнімдерінің қышқылдылығы олардың қасиетін қалай анық- тайтынына баға беріңдер. «Шеңбердегі доп» әдісі Оқушылар шеңберлене отырып, бір-біріне кішкене допты лақтырады. Доп қолына тиген оқушы жаңа білім туралы бір сөйлем айтады.	
Рефлексия	Төмендегі бос ұяшыққа сабақ туралы өз пікіріңізді жазыңыз. Сол ұяшықтағы Сіздің сабағыңыздың тақырыбына сәйкес Келетін сұрақтарға жауап беріңіз.	